

REPUBLIKA SLOVENIJA

**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

NAVODILA

ZA PRIPRAVO STRATEGIJ LOKALNEGA RAZVOJA

ZA PROGRAMSKO OBDOBJE DO LETA 2027

Verzija 1.0, januar 2023

Številka dokumenta: 33151-1/2022/8

A.	UVOD	4
B.	7 OSNOVNIH PRINCIPOV PRISTOPA LEADER/CLLD	6
C.	PRIČAKOVANA DODANA VREDNOST PRISTOPA LEADER/CLLD	8
D.	LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA - pogoji za oblikovanje 2021-2027	10
E.	STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA (SLR)	14
	NAVODILA ZA PRIRPAVO SLR	17
	1 Osebna izkaznica LAS	17
	2 Povzetek SLR	17
	3 Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR	17
	4 Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	18
	4.1 SWOT – analiza	18
	4.2 Potrebe in potencial območja	19
	5. Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	19
	5.1 Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	19
	5. 2 Opis izvajanja operacij	22
	6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR	23
	7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR	25
	7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje	25
	7.2 Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	26
	7.3 Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	26
	8. Priloge SLR	27
	8.1 Priloga: Osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih	27
F.	LITERATURA	30
G.	PRILOGE	31
	Priloga 1: Vloga za izplačilo prve faze pripravljalne podpore	31

A. UVOD

PRAVNE PODLAGE ZA IZVAJANJE LEADER/CLLD V PROGRAMSKEM OBDOBJU DO LETA 2027

- Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (UL L št. 231 z dne 30. 6. 2021, str. 159) zadnjič spremenjena s Popravkom Uredbe (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (Uradni list Evropske unije L 231 z dne 30. junija 2021) (UL L št. 261 z dne 22. 7. 2021, str. 58) (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2021/1060/EU);
- Uredba (EU) 2021/2115 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. decembra 2021 o določitvi pravil o podpori za strateške načrte, ki jih pripravijo države članice v okviru skupne kmetijske politike (strateški načrti SKP) in se financirajo iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), ter o razveljavitvi uredb (EU) št. 1305/2013 in (EU) št. 1307/2013 (Uradni list Evropske unije UL L št. 435 z dne 6. 12. 2021, str. 1, zadnjič spremenjena z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2021/1017 z dne 15. aprila 2021 o spremembi Priloge I k Uredbi (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta ter prilog II in III k Uredbi (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 224 z dne 24. 6. 2021, str. 1) , (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2021/2115/EU);
- Uredba (EU) 2021/2116 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. decembra 2021 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1306/2013 (UL L 435 z dne 6. 12. 2021, str. 187), zadnjič spremenjena z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2022/127 z dne 7. decembra 2021 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2021/2116 Evropskega parlamenta in Sveta s pravili o plačilnih agencijah in drugih organih, finančnem upravljanju, potrditvi obračunov, varščinah in uporabi eura (UL L št. 20 z dne 31. 1. 2022, str. 95) (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2021/2116/EU);
- Uredba (EU) 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu (UL L št. 231 z dne 30. 6. 2021, str. 60 (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2021/1058/EU)).
- **Uredba o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 (UL L št. 161/22, z dne 23. 12. 2022, v nadaljnjem besedilu: Uredba o potrditvi SLR).**

V **programskem obdobju 2014-2020** se je izvajal skupni pristop LEADER/CLLD, v okviru katerega so bila na voljo sredstva iz treh različnih skladov, poleg Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), še iz Evropskega sklada za ribištvo in pomorstvo (ESPR) ter Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Skupno je bilo potrjenih 37 lokalnih akcijskih skupin (LAS), ki so pokrivale celotno slovensko ozemlje. Pravna podlaga za izvajanje skupnega pristopa je *Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020* (Uradni list RS, št. 42/15, s spremembami; v nadaljnjem besedilu: Uredba CLLD).

V **programskem obdobju 2021-2027** se LEADER/CLLD izvaja kot del skupnega pristopa Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) iz Uredbe (EU) 2021/1060 o določitvi skupnih določb, v okviru skladov EKSRP in ESRR.

LEADER/CLLD se v programskem obdobju 2021-2027 izvaja na podlagi 3 vrst podpor (prvi odstavek 34. člena Uredbe 2021/1060/EU):

- (a) krepitev zmogljivosti in pripravljalni ukrepi v podporo oblikovanju in prihodnjemu izvajanju strategije;
- (b) izvajanje operacij, vključno z dejavnostmi sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije;
- (c) upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki.

Skupni pristop LEADER/CLLD se bo predvideno izvajal na celotnem območju države, čim bolj poenoteno, brez izbora „glavnega sklada“.

Skupni pristop LEADER/CLLD se izvaja na podlagi:

- Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 (SN SKP) - povezava <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>.
- Programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (Program EKP) – povezava <https://evropskasredstva.si/2021-2027/>.

Cilj intervencije LEADER iz SN SKP je skozi potrjene lokalne akcijske skupine in strategije lokalnega razvoja (SLR) za programsko obdobje 2023-2027 spodbujati zaposlovanje, rast, socialno vključenost in lokalni razvoj na podeželskih območjih, in prispevati k ostalim specifičnim ciljem strateškega načrta.

Namen intervencije je doseganje navedenega cilja skozi izvajanje operacij (= projektov) in projektov sodelovanja med različnimi LAS, ki naslavlja potrebe in izzive na podeželju, kot so npr. socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, zagotavljanje infrastrukturnega razvoja na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu kmetovanju idr.

V okviru Programa EKP bo pristop CLLD sledil cilju politike: Evropa, ki je bliže državljanom, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja vseh vrst območij ter lokalnih pobud, specifičnem cilju ali namenski prednostni nalogi: Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja.

V skladu s Programom EKP so vlaganja namenjena izgradnji vključujoče družbe in nadaljnjemu celostnemu družbeno-gospodarskemu razvoju v območjih LAS, s posebno pozornostjo na zmanjšanju razlik med socialno-ekonomsko prikrajšanimi osebami in območji. Tematska področja ukrepanja so odvisna od prepoznavne potreb lokalnega partnerstva in morajo biti utemeljena v SLR.

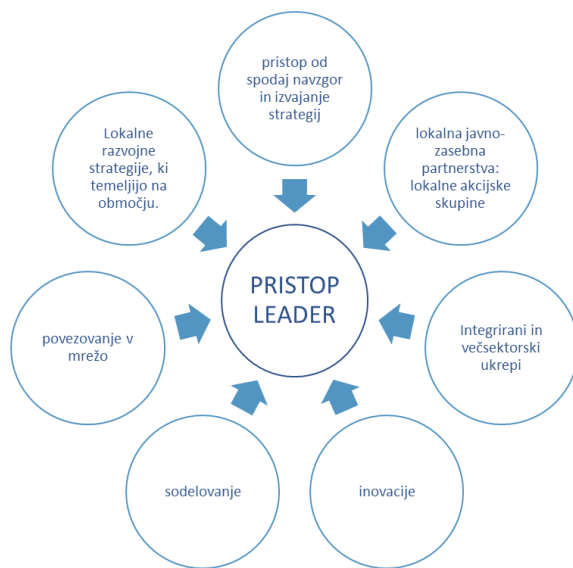
SLR morajo naslavlja podpora trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam glede uporabe lokalnih virov, turizma, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti.

S pristopom »od spodaj navzgor« bodo aktivno vključeni deležniki na nižjih ravneh zaradi boljšega poznavanja lokalnih izzivov in potencialov ključnega pomena za zmanjšanje razvojnih razlik na lokalni ravni.

B. 7 OSNOVNIH PRINCIPOV PRISTOPA LEADER/CLLD

Pristop se mora tudi v programskem obdobju 2021-2027 izvajati skladno s sedmimi osnovnimi principi, kar se mora preko SLR zagotoviti tudi na nivoju LAS. Kot določa Uredba 2021/1060/EU (točka d) drugega odstavka 31. člena) je »lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, v podporo mreženju, dostopnosti, inovativnim značilnostim v lokalnem okolju in, po potrebi, sodelovanju z drugimi teritorialnimi akterji«.

O izvanju osnovnih principov si lahko preberete v predstavitvi *Implementation of all CLLD/LEADER principles by all LAGs*: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/01_tg1-leader_background-dg-agri_lisztwan.pdf

1. Pristop od spodaj navzgor

Pristop od spodaj navzgor pomeni, da lahko lokalna skupnost in lokalni akterji pomagajo opredeliti razvojno pot za svoje območje v skladu s svojimi potrebami, pričakovanji in načrti. Sprejemajo odločitve o strategiji lokalnega razvoja, izbiri potreb, ciljev in ukrepov, ki jim je treba slediti. Aktivno sodelovanje se spodbuja na vsaki stopnji celotnega procesa; med razvojem, izvajanjem, vrednotenjem ter oceno LAS in SLR. Vključevanje lokalnih akterjev mora biti pravično in pregledno, vključno s širšim prebivalstvom, gospodarskimi, civilnimi in družbenimi interesnimi skupinami ter reprezentativnimi javnimi in zasebnimi institucijami.

Pristop od spodaj navzgor je opredeljen v predpisih EU z določbami za spodbujanje in odločanje, ki zagotavljajo, da nobena interesna skupina ne nadzoruje odločanja.

[Pristop od spodaj navzgor](#)

2. Območni pristop

Pristop LEADER/CLLD temelji na načinu delovanja, ki povezuje tri elemente lokalnega območja, partnerstva in razvojne strategije v enem samem pristopu. Takšna osredotočenost na območje omogoča lokalnemu partnerstvu, da sodeluje pri prepoznavanju in obravnavanju lokalnih prednosti, izzivov in priložnosti ter mobilizira endogeni potencial in vire območja.

Izbrano območje mora imeti zadostno koherentnost in kritično maso v smislu človeških, finančnih in gospodarskih virov za podporo izvedljivi strategiji lokalnega razvoja.

Območje mora imeti jasno opredeljene geografske meje.

[Območni pristop](#)

3. Lokalno partnerstvo

Lokalna partnerstva za razvoj območja delujejo prek posebnega in strukturiranega mehanizma upravljanja, ki se pri pristopu LEADER/CLLD imenuje LAS. Vključenost v partnerstvo pomeni, da ljudje, ki so bili prej pasivni 'upravičenci' politike, postanejo aktivni partnerji in gonilo razvoja svojega območja; to je odločilna značilnost lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost.

Pomembno je vedeti, da nobena partnerska razmerja niso enaka po izvoru ali razvoju in da se nobeno partnerstvo ne rodi popolnoma oblikovano. Lokalna partnerstva morajo ustrezati svojemu območju in realnosti svojega lokalnega konteksta, pri čemer se zavedajo, da je za vzpostavitev zaupanja in delovnih odnosov potreben čas, trud in predanost. Običajno je, da se članstvo v partnerstvu razvija z razvojem strategije in dela LAS.

[Partnerski pristop](#)

4. Celostna in večsektorska strategija

LEADER/CLLD se izvaja s celostnimi in večsektorskimi območnimi strategijami lokalnega razvoja (SLR). Cilj partnerstev in njihovih strategij je torej izkoristiti povezave med lokalnimi sektorji, da bi izkoristili potencialne multiplikacijske učinke.

Pri tem se raziskuje in obravnava potrebe in priložnosti območja na integriran način za doseganje želenih skupnih ciljev. Ukrepi in projekti, ki jih vsebujejo SLR, morajo biti zato povezani in usklajeni kot celota. Integrirano ne pomeni vseobsegajočega, zato se strategije ne bi smele poskušati lotiti vsega naenkrat ali dati vsemu enako težo, nekatere stvari so namreč omejene na lokalni obseg vpliva ali zagotavljanja. V svojih integriranih SLR, bi se morali LAS-i odločiti in osredotočiti na tiste cilje in ukrepe, ki dodajo vrednost podpori, ki že obstaja, in imajo največje možnosti, da prispevajo k spremembam, ki jih želijo doseči.

[Celostni večsektorski pristop](#)

[Navodila za lokalne razvojne strategije LEADER](#)

[Boljše strategije lokalnega razvoja: fokusna skupina 4](#)

5. Mreženje

Mreženje je v središču tega, kar LEADER/CLLD je in kako deluje. LAS je mreža lokalnih partnerjev, ki s svojo strategijo in dejavnostmi spodbuja povezovanje med lokalnimi akterji in drugimi v razvojni verigi. Mreženje združuje tiste, ki so vključeni v širjenje in izmenjavo znanja, svojih izkušenj, inovacij, idej in informacij, razvijanje medvrstniške podpore, premagovanje izolacije in krepitev zmogljivosti. Mreženje ima pomembno vlogo pri spodbujanju in podpiranju dejavnosti sodelovanja.

[Mreženje in sodelovanje med območji](#)

6. Inovativnost

Prizadevanje za inovacije ostaja eden najbolj vznemirljivih, prelomnih in obenem zahtevnih delov pristopa. Iskanje in spodbujanje novih in inovativnih rešitev za lokalne težave ali izkoriščanje priložnosti je osrednji del pristopa. Inovativnost se nanaša na to, kaj je na območju že narejeno, vrste podprtih dejavnosti, razvite izdelke ali storitve itd. Velja tudi za to, kako se stvari izvajajo.

Vsak LAS bi si moral prizadevati za vnos novih elementov in rešitev v razvoj svojega ozemlja. To velja za SLR, strukture, procese izvedbe in animacije ter za odločanje in izbiro projektov. Z ustvarjanjem pravih pogojev in skrbnim negovanjem novih in svežih zamisli lahko lokalne akcijske skupine ustvarijo bistvene in trajne spremembe in koristi za svoje ozemlje, kar je prava dodana vrednost, ki naj bi jo dosegel LEADER/CLLD.

[Inovativnost](#)

[LEADER viri inovacij](#)

Inovativnost v okviru LEADER je opredeljena tudi v knjigi *Izvajanje pristopa LEADER/CLLD v Sloveniji*, in sicer kot:

Proizvodne inovacije: vključujejo izdelek ali storitev, ki je nov ali bistveno izboljšan; procesne inovacije: vključujejo novo ali bistveno izboljšano proizvodnjo ali predelovalno idr. metodo; trženske inovacije: nanašajo se na novo tržno metodo, ki vključuje znatne spremembe pri oblikovanju izdelka ali embalaže, umeščanju izdelka, promociji izdelka ali določanju cen; organizacijske inovacije: uvedba nove organizacijske metode v poslovanju ali zunanje odnose. Pri izvajanju pristopa LEADER/CLLD pa seveda projekti raznoliko naslavljajo načelo inovativnosti.

7. Sodelovanje

Medteritorialno in mednarodno sodelovanje dodaja širšo razsežnost lokalnemu razvoju na podeželju. Sodelovanje gre dlje od mreženja z vključevanjem lokalnih prebivalcev in lokalnih akcijskih skupin do sodelovanja pri izvajanju skupnega projekta. To lahko vključuje podobno oblikovano skupino v drugi regiji, državi članici, v okviru drugega Evropskega strukturnega in investicijskega sklada (ESI) ali celo v državi, ki ni EU.

Sodelovanje z drugimi regijami je lahko odličen vir inovacij in prenosa znanja za lokalno prebivalstvo. Sodelovanje v okviru LEADER/CLLD omogoča podeželskim območjem, da obravnavajo in izkoristijo svojo raznolikost z uvajanjem novih perspektiv in spoznanj z drugih območij, prenosom uspešnih pristopov in dobrih praks.

[Mreženje in sodelovanje med območji](#)

Lokalna partnerstva pa bodo upoštevanje načel na ravni LAS zapisale v strategije lokalnega razvoja.

C. PRIČAKOVANA DODANA VREDNOST PRISTOPA LEADER/CLLD

Glavna dodana vrednost pristopa LEADER/CLLD je izboljššan socialni kapital na lokalnem območju, izboljšano upravljanje ter izboljšani rezultati in učinki politike v primerjavi z izvajanjem brez metode LEADER ali CLLD. Pristop omogoča uresničevanje široke palete izzivov v različnih okoljih, večjo fleksibilnost pri doseganju ciljev in odgovarja dejanskim potrebam lokalnih območij.

S pristopom »od spodaj navzgor« so aktivno vključeni deležniki na nižjih ravneh, zaradi boljšega poznavanja lokalnih izzivov in potencialov, ključnega pomena za zmanjšanje razvojnih razlik na lokalni ravni.

V okviru pristopa LEADER/CLLD se pričakuje okrepljena medsebojna podpora in zaupanje ter povečanje sodelovanja vseh deležnikov pri zasnovi in izvajanju pristopa od spodaj navzgor (lokalni akterji, upravljaljske strukture), okrepljeno medsektorsko sodelovanje na lokalnih ravni, z izvajanjem projektov sodelovanja pa tudi okrepljeno medregionalno in mednarodno sodelovanje. Dodana vrednost se odraža tudi v krepitvi in opolnomočenju lokalnih partnerstev, katerim se omogoča temelje za dolgoročno sodelovanje tudi na drugih področjih ter s tem tudi prenos znanja. Z aktivnim vključevanjem lokalnih akterjev se pričakuje bolj trajnostne projekte, saj le ti izhajajo neposredno iz potreb lokalnega razvoja. Tako se pričakuje tudi večja trajnost delovnih mest in pospeševanja podjetništva, saj se bodo vzpostavljala delovna mesta, ki izhajajo iz realnih potreb okolja.

Podrobneje se dodana vrednost izvajanja pristopa na ravni LAS opiše v SLR, pri čemer se lahko uporabi naslednja izhodišča:

1. Izboljšanje socialnega kapitala se nanaša na krepitev lokalnih mrež, zaupanja, skupnih vrednot in teritorialnih identitet ter izmenjave in sodelovanja med ljudmi in organizacijami (znotraj lokalnih akcijskih skupin in zunaj

njih). Socialni kapital je pomemben dejavnik razvoja, saj spodbuja ljudi k tveganju in inovacijam (vključno z gospodarskimi), izmenjavi informacij, kolektivnemu odzivanju na grožnje in sodelovanju za skupne dobrine.

V kontekstu pristopa LEADER/CLLD se nanaša na:

- ustvarjanje, krepitev in širjenje mrež znotraj LAS (tako člani LAS kot upravnega odbora LAS) in zunaj LAS (vključno z neposrednimi in posrednimi upravičenci projektov LAS), poznavanje dejavnosti LAS s strani njenih članov in širše javnosti;
- dejanska udeležba partnerjev na sestanku LAS in kakovost te udeležbe; formalni in neformalni odnosi med člani; skupne akcije med člani;
- zaupanje med člani in širšo javnostjo v LAS;
- skupne vrednote, identitete na območjih, ki jih razvija LAS.

2. Izboljšanje lokalnega upravljanja

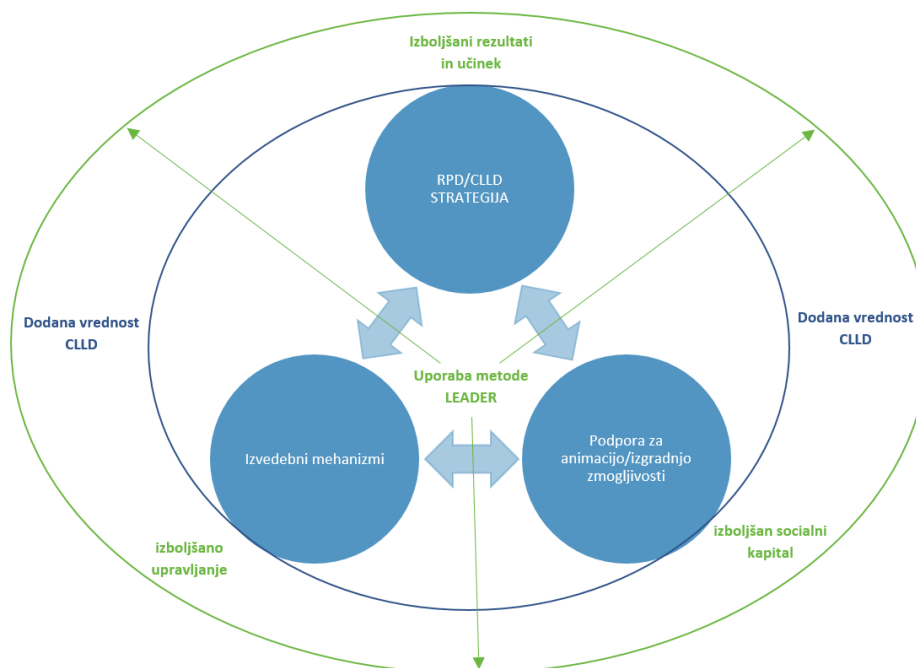
Kakovost delovanja LAS, kot so pregledni in pravočasni postopki, redno usposabljanje osebja, vključevanje zainteresiranih strani, mreženje, storitve za javnost, dobra komunikacija itd., so pokazatelji dobrega upravljanja in bi jih lahko spodbujali organi upravljanja in nacionalne mreže. Izboljšanje med drugim zajema:

- transparentnost in vključenost pri odločitvah LAS;
- komunikacijska orodja LAS;
- vodenje in spremljanje projekta (vključno s časovnim razporedom);
- storitve, ki jih LAS ponujajo bodočim upravičencem in širši javnosti;
- inovacije in učenje osebja lokalnih akcijskih skupin, vključno z aktivno participacijo pri projektih mreženja in sodelovanja;
- obvladovanje konfliktov.

3. Izboljšani rezultati in učinki politik (v primerjavi z izvajanjem politik, ki niso preko pristopa LEADER/CLLD)

Boljšo kakovost izvedenih projektov je lahko ovrednotiti s povezavami in sinergijami med projekti (zlasti kombinacijo med izboljšanjem znanj in fizičnih naložb, sinergijami med sektorji in gospodarskimi/okoljskimi/socialnimi cilji), inovacijami, zadovoljevanjem potreb, ki bi jih bilo težko zadovoljiti z izvajanjem splošne politike, kolektivnimi projekti ali projekti s koristmi skupnosti, boljša trajnost, projekti podprti z animacijo ali krepitvijo zmogljivosti, ki se odzivajo na zapletene strategije (kot so podnebne spremembe, biotska raznovrstnost, digitalna preobrazba, od vil do vilic) ali projekti, ki ustvarjajo trajnostna delovna mesta na podeželju, vključno s tistimi za zakonito bivanje državljanov tretjih držav.

Te vidike je mogoče zagotoviti na primer z izbirnimi merili, mreženjem, izmenjavo najboljših projektov, ciljno usmerjenim usposabljanjem vodij, izdelavo priročnikov/smernic za odličnost/učnih platform/orodij za upravljanje kakovosti itd.

D. LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA - pogoji za oblikovanje 2021-2027

LAS je lokalno partnerstvo, ki deluje z namenom priprave in izvajanja SLR, uresničevanja ciljev in potreb lokalnega okolja po pristopu »od spodaj navzgor« v skladu z 32. in 33. členom Uredbe 2021/1060/EU.

Pogoji za delovanje LAS so določeni v 6. členu Uredbe o potrditvi SLR, in sicer:

1. LAS deluje na območju s skupnimi lokalnimi potrebami in izzivi s skupnim ciljem uresničevanja lokalnih razvojnih potreb in doseganja zastavljenih ciljev, opredeljenih v SLR, do leta 2027;
2. lokalni razvoj, ki ga vodi LAS, je osredotočen na posebna podregionalna območja, kar pomeni, da se območja soočajo s posebnimi geografskimi in demografskimi težavami;
3. območje LAS je povezano v homogeno geografsko in funkcionalno celoto, območje posamezne občine se ne deli med več LAS;
4. posamezna območja LAS se med sabo ne prekrivajo;
5. na območju, za katero se pripravlja SLR živi od 14.000 do 150.000 prebivalcev na dan 1. januar 2022 po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SURS);
6. v omejitve števila prebivalcev iz prejšnje točke se ne všttevajo prebivalci naselij z več kakor 10.000 prebivalci na območju, ki so določena v Prilogi 2, ki je sestavni del te uredbe;
7. LAS, ki prostorsko pokriva območje obeh kohezijskih regij (vzhodna in zahodna Slovenija), se uvršča v tisto regijo, v kateri živi več kakor 50 % prebivalstva LAS na dan 1. januar 2022 po podatkih SURS;
8. LAS mora biti vključujoč in organiziran kot pogodbeno partnerstvo treh sektorjev, sestavljenih iz predstavnikov javnih in zasebnih socio-ekonomskih interesov na izbranem območju, pri čemer noben sektor ne nadzoruje odločanja;

9. člani LAS med seboj izberejo vodilnega partnerja;
10. pogodba o ustanovitvi LAS iz 8. točke tega člena vsebuje obvezne sestavine iz Priloge 4, ki je del zgoraj navedene uredbe.

Obvezne sestavine pogodbe o ustanovitvi LAS

Iz pogodbe o ustanovitvi LAS morajo biti razvidne naslednje vsebine:

1. sestava partnerstva, kakor ga določa 8. točka 6. člena Uredbe o potrditvi SLR, torej da mora biti LAS vključujoč in organiziran kot pogodbeno partnerstvo treh sektorjev, sestavljenih iz predstavnikov javnih in zasebnih socio-ekonomskih interesov, pri čemer noben sektor ne nadzoruje odločanja;
2. vodilni partner iz 9. točke 6. člena Uredbe o potrditvi SLR in njegove obveznosti, vključno z viri financiranja;
3. namen sklenitve pogodbe;
4. člani partnerstva;
5. imenovani organi LAS;
6. opis nalog, odgovornosti, postopkov sprejemanja odločitev LAS, organov LAS, na podlagi 32. člena Uredbe 2021/1060/EU;
7. določbe glede preprečevanja nasprotja interesa v skladu z Zakonom o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22 – ZDeb);
8. veljavnost pogodbe;
9. način porazdelitve obveznosti po posameznih članih partnerstva v primeru ugotovljene kršitve;
10. določbe glede morebitnega prenosa nalog med LAS, ustanovljenim za programsko obdobje 2014–2020, in LAS, ustanovljenim za programsko obdobje do leta 2027, vezanih na obveznosti upravičencev v skladu z 71. členom Uredbe 1303/2013/EU.

Zmogljivost LAS

Med LAS in vodilnim partnerjem je vzpostavljeno pogodbeno razmerje, iz katerega izhaja obseg in finančno ovrednotenje nalog, ki so določene v 33. členu Uredbe 2021/1060/EU. Za izvedbo nalog mora biti LAS oziroma vodilni partner **upravno in kadrovsko sposoben**.

Kadrovsko sposoben vodilni partner LAS zagotavlja:

- a) za namen priprave SLR najmanj eno polno delovno moč (PDM) za LAS za najmanj devet mesecev;
- b) za namen izvajanja točke c) prvega odstavka 34. člena Uredbe 2021/1060/EU najmanj eno polno delovno moč (PDM) na zadevni sklad za programsko obdobje do leta 2027 po potrditvi SLR.

Upravno sposoben vodilni partner LAS zagotavlja:

- a) aktivno pisarno na območju LAS, izjemoma na območju občine, ki meji na območje zadevnega LAS. Aktivna pisarna je pisarna za delovanje LAS z naslovom, ustreznimi prostori, opremo za delovanje in kadrovsko sestavo.
- b) ločeni transakcijski račun za nakazilo finančnih sredstev;
- c) vzpostavljen ločeni računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa;
- č) preglednost svojega delovanja ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev;
- d) vzpostavljeno svojo spletno stran, iz katere je razvidno povabilo k sodelovanju zainteresirane javnosti.

Če izhaja iz potreb in dogovora lokalnega območja, lahko LAS, potrjen za programsko obdobje 2014-2020, nadaljuje s svojim delovanjem. Vendar pa je potrebno pri tem upoštevati določbo 33 (2) člena Uredbe 2021/1060/EU, ki določa, da mora biti LAS »vključujoč«, torej odprt za nove člane, s poudarkom na nevladnih organizacijah, mladih, ženskah in drugih ranljivih skupinah. V primeru nadaljevanja delovanja obstoječega LAS je potrebno upoštevati obvezne sestavine pogodbe o ustanovitvi LAS. Lahko se sklene tudi aneks k obstoječi pogodbi. Glede na prejšnje programsko obdobje ni potrebno, da LAS sektorje preimenuje (gospodarski = ekonomski, socialni = civilni).

Na podlagi novih analiz se pripravi SLR, ki bo skladna z določbami Uredbe 2021/1060/EU. SLR se izbere oziroma odobri za izvajanje skladno z doseganjem meril za izbor SLR. Animacija pri tem še vedno ostaja ključna naloga LAS oz. izbranega vodilnega partnerja. **Bolj reprezentativna in vključujoča lokalna akcijska skupina ne bo vključevala le novih ljudi, ampak lahko odpre priložnosti, prinese nove vire, ideje in inovacije ter s krepitvijo lokalnih povezav spodbudi, da se vključijo tudi drugi.**

Pravilo, da nobena interesna skupina oz. sektor (npr. poimenovani kot javni, gospodarski, socialni) ne nadzoruje odločanja, ostaja v veljavi. Določbi člena 32(2)(b) in člena 34(3)(b) Uredbe 1303/2013, ki jih je bilo potrebno upoštevati pri vzpostavitvi organov LAS in na ravni odločanja o projektih v programskem obdobju 2014-2020, pri tem nadomešča določba člena 31(3)(b) Uredbe 2021/1060/EU. Evropska komisija (EK) pri tem opozarja na morebitno prevlado javnega sektorja (občin idr.) nad ostalimi. Tripartitna sestava se mora odražati tudi v organih odločanja (upravni odbor oziroma skupščina LAS). V primeru nadaljevanja z obstoječim LAS, se priporoča pregled delovanja obstoječih organov LAS, ali se določbam lahko zadošča (pri sklepčnosti na sejah, pri odločanju o projektih, v primeru izločanja zaradi morebitnega navzkrižja interesov ipd.)

Izpostaviti bi želeli tudi opozorilo EK, ki se navezuje na kritično maso LAS, saj mora biti območje dovolj veliko, da ima dodano vrednost in potencial za projekte in dovolj velik finančni okvir, znotraj katerega se zagotavljajo sredstva za upravljanje LAS.

Zakonodaja LAS-om ne nalaga nobene obveznosti, da se ponovno ustanovijo ali registrirajo pred vsakim programskim obdobjem. Takšna obveznost bi bila v nasprotju s cilji Evropske komisije glede poenostavitve in bi povzročila zamude pri izvajanju. Hkrati v skladu s členom 33(2) Uredbe 2021/1060/EU organi upravljanja zagotovijo, da so LAS-i vključujoči. Jasno mora biti, da bi moral imeti v skladu s pristopom k lokalnemu razvoju od spodaj navzgor vsak lokalni akter (bodisi obstoječi LAS ali kateri koli drug subjekt/akter) možnost, da se pridruži obstoječim partnerstvom ali vstopi v nova partnerstva za razvoj lastnega ozemlja. Enako bi morali biti novi lokalni akterji sposobni ustvariti lastne strategije in nato ustvariti nove lokalne akcijske skupine.

Razširitev vključenosti

Eden od pomembnih načinov za osvežitev programa LEADER je vključitev novih ljudi in novih idej. Pogosta kritika pristopa je, da LEADER/CLLD na terenu še vedno ni poznan, določena skupina ljudi na podeželju pa niti ni seznanjena, da se lahko priključi LAS-u ali izvajanju projektov. Kot participativen razvojni pristop od spodaj navzgor bi moral biti LEADER odprt za širšo udeležbo.

Učinkovit komunikacijski pristop je ključni element tega, morda z novimi načini predstavitve informacij na terenu ali drugimi načini izmenjave dobrih praks in prednosti pristopa LEADER. Z močnejšim poudarkom na animaciji se prispeva k širitvi dosega LEADER z novimi ljudmi, idejami in viri.

LAS ima tudi možnost uporabe posebnih orodij, kot so posebna merila upravičenosti, npr. za spodbujanje majhnih, inovativnih, kompleksnih ali integriranih projektov. Kvote in merila se lahko uporabijo za zagotovitev vključevanja posebnih skupin, žensk, mladih, zasebnega sektorja itd.

Inkluzivno posvetovanje

Postopek posvetovanja pri pripravi in vrednotenju SLR nudi LAS-om idealno priložnost, da dosežejo in vključijo nove ljudi in organizacije. Pristop odprtih vrat ni dovolj, kajti določene ovire, kot so npr. razdalja, prevoz, čas,

varstvo otrok, šolske ure, celo jezik, lahko odvrnejo potencialne udeležence. Ljudje morajo biti povabljeni k sodelovanju. Pomembno je, da pri pripravi SLR sodelujejo tudi strokovne organizacije, ki s svojimi znanji in izkušnjami pomagajo pri oblikovanju ukrepov, npr.: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Zavod za varstvo narave, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Zveza podeželske mladine Slovenije, Mladinski svet Slovenije, druge nevladne organizacije, krajinski parki, regijski parki, Triglavski narodni park, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtno-podjetniška zbornica, regijske razvojne agencije, itd.

E. STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA (SLR)

SLR za programsko obdobje do leta 2027 mora biti za posamezno območje LAS izdelana v skladu s prvim odstavkom 32. člena Uredbe 2021/1060/EU in mora prispevati k skupnemu cilju Uredbe 2021/1060/EU, določenemu v 5. členu: »Evropa, ki je bliže državljanom – trajnostni in celostni razvoj mest, podeželja in obalnih območij prek lokalnih pobud«.

SLR mora biti pripravljena v skladu s potrebami in cilji obeh programov, katerih skladi so vključeni v izvajanje LEADER/CLLD na območju LAS:

- V primeru EKSRP mora SLR prispevati k specifičnemu cilju SC8 »Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«, določenim v 6. členu Uredbe 2021/2115/EU ali drugim specifičnim ciljem SN SKP.
- V primeru ESRR mora SLR prispevati k specifičnemu cilju 9.2: *Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja*, določenem v točki ii) e) prvega odstavka 3. člena Uredbe 2021/1058/EU.

Zastavljeni ukrepi v SLR morajo izhajati iz analize lokalnih razvojnih potreb in potenciala območja ter naslavljeni dejanske izzive območja.

LAS pripravi SLR najmanj v višini predvidenega finančnega okvira za EKSRP in ESRR, določenega na podlagi informativnega izračuna na podlagi formule za zadevni sklad, ki je določena v Prilogi 3 Uredbe o potrditvi SLR.

Predložitev SLR in pripravljalna podpora

Postopek predložitve SLR ter višina in način dodelitve pripravljalne podpore sta določena v Uredbi o potrditvi SLR ter javnem pozivu za oblikovanje lokalnih partnerstev in pripravo SLR, objavljenem v Uradnem listu Republike Slovenije št. 161/22 in na spletni strani [skp.si](https://skp.si/novice/objava-predpisa-in-javnega-poziva-za-delovanje-lokalnih-akcijskih-skupin-in-odobritev-novih-strategij-lokalnega-razvoja-za-programsko-obdobje-do-leta-2027): <https://skp.si/novice/objava-predpisa-in-javnega-poziva-za-delovanje-lokalnih-akcijskih-skupin-in-odobritev-novih-strategij-lokalnega-razvoja-za-programsko-obdobje-do-leta-2027>.

Pripravljalna podpora se dodeli v obliki pavšalnega zneska, pri čemer se za določitev višine uporabljata kriterija površina LAS in število prebivalcev LAS. Podatek o številu prebivalstva in površini se preveri v SURS (povezava: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05C4003S.px>)

Vloga in pavšalni znesek pripravljalne podpore se pripravi in izplača v dveh delih. Vloga za prvo in drugo fazo se vloži v elektronski obliki, podpisano s kvalificiranim elektronskim podpisom na elektronski naslov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, gp.mkgp@gov.si. Vlogo podpiše vodilni partner.

1. Po doseženih mejnikih prve faze se izplača 30 odstotkov pavšalnega zneska.

Za izplačilo prve faze javne podpore mora **LAS vlogo vložiti do 3. marca 2023. Vloga se izpolni na obrazcu** iz Priloge 1 teh navodil.

V okviru vloge za izplačilo prve faze se bo preverjalo predvsem izpolnjevanje pogojev iz 6. in 7. člena Uredbe o potrditvi LAS (priložene pogodbe, dokazila, opisi ...).

2. Po doseženih mejnikih druge faze se izplača 70 odstotkov pavšalnega zneska.

Vloga za drugo fazo je vložena SLR s prilogami, ki se pripravi na obrazcu iz Priloge 1 Uredbe o potrditvi SLR. **Rok za predložitev SLR je 31. julij 2023.** V okviru druge faze se bo pripravljene SLR preverjalo glede na ustreznost, in sicer tako, da se preveri ali SLR vsebuje sestavine 9. člena Uredbe o potrditvi SLR.

Obrazec SLR (v word) in priloge SLR (v excel in word) so objavljene na spletni strani [skp.si: https://skp.si/novice/objava-predpisa-in-javnega-poziva-za-delovanje-lokalnih-akcijskih-skupin-in-odobritev-novih-strategij-lokalnega-razvoja-za-programsko-obdobje-do-leta-2027](https://skp.si/novice/objava-predpisa-in-javnega-poziva-za-delovanje-lokalnih-akcijskih-skupin-in-odobritev-novih-strategij-lokalnega-razvoja-za-programsko-obdobje-do-leta-2027).

Po preveritvi doseganja mejnikov prve in druge faze bo MKGP izdal odločitev, na osnovi katere bo AKTRP izvedla izplačilo.

3. Po izdaji odločitve za doseganje mejnikov druge faze, bo SLR predložena v ocenitev glede na naslednja merila za izbor SLR:

1. *Prispevek SLR h kazalnikom posameznega programskega dokumenta*

SLR prispeva h kazalnikom Strateškega načrta za programsko obdobje 2023–2027 ter Programa EKP v Sloveniji, v kolikor bo SLR obsegala EKSRR in ESRR.

SLR vključuje vsaj enega od kazalnikov, povezanega s socialnim, ekonomskim ali okoljskim stanjem.

SLR upošteva nacionalne strategije ali je usklajena z regionalnimi razvojnimi programi.

Iz SLR so razvidne aktualne teme programskega obdobja, kot so inovativnost, povezovanje, prispevek k digitalizaciji in pametnim vasem.

Iz SLR je razviden prispevek k boljši kakovosti življenja lokalnega prebivalstva, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju in krepitvi kompetenc ter skrbi za ranljive skupine ter večji prepoznavnosti in razvoju na področju lokalnega podjetništva, turizma, varovanja naravne in kulturne dediščine.

2. *Kvaliteta SLR*

Iz SLR je razvidna intervencijska logika (od analize stanja SWOT, potreb in potencialov, do ciljev in ukrepov SLR). Razvojne potrebe in potenciale SLR je mogoče povezati z izbranimi kazalniki in ukrepi SLR.

Analiza stanja izhaja iz aktualnih podatkov in trenutnih razmer na območju LAS.

Iz SLR je razvidno, da upošteva glavna načela LEADER/CLLD.

Iz SLR je razvidna dodana vrednost SLR (izboljšanje socialnega kapitala in območja LAS, lokalnega upravljanja ter povezovanja območja LAS ali rezultatov in vplivov projektov na območju).

SLR omogoča uresničevanje številnih izzivov v lokalnem okolju, prožnost pri doseganju ciljev in odgovarja dejanskim potrebam lokalnega območja. SLR podpira priložnost za razvoj za zmanjševanje razvojnih razlik posameznih območij in skupin.

3. *Vključenost lokalnih akterjev v pripravo SLR*

Lokalni akterji so sodelovali pri pripravi SWOT: analizah, določitvi glavnih potreb, razvojnih potencialov oziroma ukrepov SLR. Iz SLR je razvidno, da so pri pripravi SLR sodelovali vsi trije sektorji, vključeni v LAS.

Iz SLR je razvidno, da so pri pripravi SLR sodelovali tudi mladi, ženske, ranljive skupine, nevladne organizacije.

Vodilni partner je organiziral delavnice za pripravo SLR.

4. *Ustreznost in raznolikost partnerstva*

V partnerstvo LAS so vključene nevladne organizacije, predstavniki ranljivih skupin, ženske, mladi z območja LAS.

V organe odločanja LAS so vključeni predstavniki mladih in žensk z območja LAS.

Izbrani vodilni partner ima izkušnje z izvajanjem pristopa LEADER/CLLD in podobnih pristopov.

NAVODILA ZA PRIRPAVO SLR

1 Osebna izkaznica LAS

V obrazcu iz priloge 1 se izpolni preglednico s ključnimi podatki o LAS.

Ime LAS		
Naslov LAS		
Naslov varnega elektronskega predala		
Elektronski naslov LAS		
Spletna stran LAS		
Vodilni partner LAS		
Naslov vodilnega partnerja LAS		
Številka transakcijskega računa LAS		
Velikost območja LAS		
Število prebivalcev LAS		
Vključene občine (naštejte) (št.)		
Kohezijska regija		
Financiranje SLR (označite)	EKSRP	ESRR

2 Povzetek SLR

Pričakuje se kratek povzetek SLR, v katerem se poudarijo ključne informacije in med drugim opis, kako bo SLR prispevala k osnovnim principom LEADER/CLLD. Zaželena dolžina povzetka je pol strani, vendar ne več kot ena stran.

3 Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR

V tem poglavju se opredeli območje, kjer deluje LAS in se bo izvajala SLR. Iz opis mora biti razvidna skladnost SLR s pogoji za delovanje LAS iz 6. člena Uredbe o potrditvi SLR. Analiza območja in prebivalstva LAS mora nujno vključevati zadnje razpoložljive podatke, trende ipd., še posebej tiste, ki so povezani s potrebami in potenciali območja. Pripravi se lahko daljše pogobljene analize, v SLR pa se vključi le povzetke. Za boljši pregled se lahko podatke prikaže v preglednicah, grafih ipd. Uporabijo naj se podatki o LAS, lahko preračuni iz podatkov po občinah (SURS), lastni razpoložljivi podatki (iz občin, raziskav, anket ...), podatki vrednotenja SLR za programsko obdobje 2014-2020, primerjava območja z ostalo Slovenijo, trendi ipd.

Zaželena dolžina besedila je do največ 10 strani.

Primer:

PODROČJE	KAZALNIK
Prebivalstvo	Število prebivalcev
	Gostota prebivalstva
	Starostna struktura prebivalstva
Površina	Celotna površina
Trg dela	Stopnja zaposlenosti
	Stopnja brezposelnosti
	Zaposlovanje
Gospodarstvo	BDP na prebivalca
	Stopnja revščine
	Bruto dodana vrednost
Dopolnilne dejavnosti	Št. KMG

Ranljive skupine (mladi, ženske na podežlju, druge,...)	zbrani podatki
Kmetijstvo (kratke dobavne verige, ekološko kmetijstvo, obstoječe oblike sodelovanja,...)	zbrani podatki

Podatke se lahko pridobi iz:

- SURS – Podatkovna baza SiStat (<https://pxweb.stat.si/SiStat/si/>):
Izbrani podatki po občinah, Slovenija, letno (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2640010S.px>)
 - Podatki o prostoru STAGE (<https://gis.stat.si/>)
 - Regije in občine v številkah (<https://www.stat.si/obcine>)
- AJPEŠ (<https://www.ajpes.si/>)
- UMAR (<https://www.umar.gov.si/>)
- MF: Koficienti razvitosti občin in obseg investicij iz državnega proračuna za leti 2022 in 2023 (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/DP-SSFLS/Izracuni/Koeficienti-razvitosti/Koeficienti_razvitosti_obcin_in_odstorek_sofinanciranja-22-23-tabela.pdf)
- MKGP, KGZS (podatki o kmetijstvu, ekološko kmetovanje, dopolnilne dejavnosti, idr.)
- podatki CRP, raziskave, članki,
- podatki, ki jih vodijo občine.

4 Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Poglavje vsebuje dve podpoglavji: SWOT analiza ter Potrebe in potencial območja.

4.1 SWOT – analiza

V SLR morajo biti jasno opredeljeni razvojni problemi in potenciali, kar dosežemo s podrobno in učinkovito analizo stanja. Na podlagi zbranih podatkov, dobre analize in jasno izraženih razvojnih potreb, se oblikuje razvojna usmeritev in ukrepi SLR. SLR temelji na analizi stanja, na osnovi katere so opredeljene potrebe, ki se morajo jasno izraziti v SWOT analizi.

Pri vzpostavitvi lokalnega partnerstva in pripravi SLR je priporočljivo, da sodeluje čim več deležnikov, ki živijo in delajo na območju, kjer se bo izvajala SLR. Vsak posameznik, društvo ali interesna skupina ima lahko svoje poglede na nadaljnji razvoj, kar lahko pomembno prispeva k celoviti pripravi analize. Ravno tako je potrebno zagotoviti, da se lahko v LAS kadarkoli vključijo novi člani, ki imajo lokalni interes.

	PREDNOSTI	SLABOSTI
PRILOŽNOSTI	PREDNOSTI – PRILOŽNOSTI Uporabiti prednosti, da se lahko izkoristijo priložnosti.	PRILOŽNOSTI – SLABOSTI Preseči slabosti, tako da se izkoristijo priložnosti.
NEVARNOSTI	NEVARNOSTI – PREDNOSTI Izkoristiti prednosti, da se izognemo nevarnostim.	NEVARNOSTI – SLABOSTI Zmanjšati slabosti in se izogniti nevarnostim.

Pri pripravi SWOT analize morajo lokalna partnerstva upoštevati:

- SWOT analiza mora jasno izhajati iz analize stanja;
- potrebno se je osredotočiti na posebnosti območja in ne zgolj naštevati splošnih značilnost glavnih sektorjev ali družbenih skupin. Potrebno je paziti, da je SWOT analiza čim bolj ciljno naravnana;

- posebno pozornost je potrebno nameniti opredelitvi razpoložljivih sredstev in zmogljivosti, ki predstavljajo priložnosti, saj mora SLR biti usmerjena v prihodnost;
- pretirano opisovanje slabosti in nevarnosti lahko privede do neambiciozne SLR, zato je potrebno poiskati predvsem prednosti in priložnosti.

4.2 Potrebe in potencial območja

SLR mora temeljiti na dejanskih potrebah in izzivih lokalnega območja, ki izhajajo iz analize stanja. Pri vzpostavitvi lokalnega partnerstva in pripravi SLR je priporočljivo, da sodeluje čim več deležnikov, ki živijo in delajo na območju, kjer se bo izvajala SLR. Vsak posameznik, društvo ali interesna skupina ima lahko svoje poglede na nadaljnji razvoj, kar lahko pomembno prispeva k celoviti pripravi analize, dejanskim potrebam območja. Pri pripravi je potrebno zagotoviti logično povezanost med analizo potreb in SWOT analizo, pri čemer lahko potrebe opredelimo kot vrzel med tem, kakšno je obstoječe stanje in kaj želimo doseči.

Vključiti je potrebno konkretne razvojne potrebe in potencial območja (SLR ne more predstavljati seznama individualnih želja).

5. Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Poglavje vsebuje dve podpoglavji: Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z mejniki in kazalniki ter Opis izvajanja operacij (projektov).

5.1 Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

V tem poglavju mora biti opredeljen glavni cilj (izbere se cilj sklada EKSRP in sklada ESRR in se ne oblikuje svojih ciljev SLR) ter oblikovani ukrepi za izvajanje SLR.

Za sklad ESRR

Za ESRR mora biti razviden prispevek k Programu EKP, in sicer k *Specifičnem cilju 9.2: Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja*. Če je v SLR vključen ESRR, se za ESRR navede omenjeni cilj.

Vsebinsko pa lahko SLR pri ESRR naslavlja naslednje vsebine: podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, turizma, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti. Pri določanju ukrepov CLLD pri ESRR je potrebno upoštevati:

-da morajo projekti prispevati k boljši kakovosti življenja lokalnega prebivalstva, zagotavljati ustrezno dostopnost storitev tako v urbanih središčih kot na podeželju, izboljšati področje dolgotrajne oskrbe in preventivnih zdravstvenih ukrepov, spodbujati medgeneracijsko sodelovanje, krepitve kompetenc ter skrb za prikrajšane skupine. Obenem bodo območja lokalnih akcijskih skupin bolj prepoznavna na področju lokalnega podjetništva, pri inovativni uporabi lokalnih virov, (eko)turizmu ter ohranjanju naravne raznolikosti in kulturne dediščine.

-da morajo projekti hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnem vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

-projekti pri katerih se pričakuje sofinanciranje večje javne infrastrukture (osnovna cestna in komunalna infrastruktura) ter druge aktivnosti, ki sodijo med osnovne naloge, ki so jih v skladu z zakonom o lokalni samoupravi dolžne zagotavljati in financirati občine, niso upravičeni do sofinanciranja.

Pri oblikovanju končne vsebine ukrepov ter meril za njihov izbor in izvedbo je potrebno upoštevati relevantne omilitvene ukrepe in v največji možni meri tudi relevantna priporočila v skladu s Celovito presojo vplivov na okolje. Prav tako morajo biti spoštovana načela enakosti spolov, enakih možnosti in nediskriminacije,

Postopkovnik za zagotavljanje horizontalnega omogočitenega pogoja »Učinkovita uporaba in izvajanje Listine o temeljnih pravicah« in Akcijski program za invalide 2022-2030 ter drugi relevantni dokumenti.

Za sklad EKSRR

Za sklad EKSRR mora SLR prispevati k specifičnemu cilju »SC8: spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«.

Projekti v okviru intervencije LEADER prispevajo k naslednjim temam: socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu (idr.) kmetovanju itd. Projekti morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

Pri oblikovanju ukrepov bodite pozorni na **možnosti oziroma omejitve izvajanja projektov v okviru LEADER**. Naložbe v veliko infrastrukturo niso upravičene. Podpirajo se lahko manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS. Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij SN SKP, se lahko podpira preko intervencije LEADER, če je takšna potreba prepoznana v SLR in izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja (LAS jo opredeli v SLR), kot je dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

Pri oblikovanju ukrepov naj se upošteva ugotovitve Evropskega računskega sodišča (povezava: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_10/SR_Leader_SL.pdf). In sicer poročilo navaja, da so nekatere države članice in LAS pobudo LEADER uporabile za financiranje projektov, ki so običajne zakonsko predpisane naloge nacionalnih, regionalnih ali občinskih organov. Takšne prakse bo potrebno v prihodnje preprečiti, saj bodo tudi predmet spremljanja in vrednotenja izvajanja pristopa s strani Evropske komisije v programskem obdobju do leta 2027.

Vsebinsko morajo vsi projekti prispevati k SLR, pri čemer se v primeru SLR, financirane iz sklada EKSRR in ESRR, projekt izvaja iz sklada h kateremu vsebinsko bolje prispeva.

Pri obeh skladih se pričakuje **opis dodane vrednosti LEADER/CLLD za območje LAS**. Dodana vrednost lahko izhaja iz opisa intervencije LEADER (glej SN SKP, str. 1116, povezava: <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>) oziroma se navede dodana vrednost specifična za posamezno SLR.

Pričakuje se **opis inovativnega pristopa SLR oziroma projekta**. Pristop ima inovativni značaj, če omogoča izvedbo raznovrstnih projektov z rabo lokalnih virov, prenosom primerov dobrih praks, digitalizacijo, podporami po konceptu Pametnih vasi in druge inovacije.

V tem delu se opiše tudi prispevek SLR k celovitemu razvoju območja (podeželja in urbanih območij), socialnim, ekonomskim in/ali okoljskim ciljem SN SKP, Programu EKP, povezavo SLR npr. z nacionalnimi strategijami, regionalnimi razvojnimi programi, Listino EU o temeljnih človekovih pravicah (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sl:PDF>), Evropskim zelenim dogovorom oziroma Strategijo »od vil do vilic« (https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en); Strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 (https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en), Dolgoročno vizijo za podeželska območja do 2040

(https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/newsroom/news/2021/06/30-06-2021-long-term-vision-for-rural-areas-for-stronger-connected-resilient-prosperous-eu-rural-areas;
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/factsheet-ltvra-eu_en.pdf).

Ukrepi SLR in izbira kazalnikov

LAS na **osnovi potreb in razvojnih potencialov SLR oblikuje ukrepe**. K posameznemu ukrepu se v preglednici ukrepov **izbere ustrezen kazalnik iz nabora kazalnikov**. Del kazalnikov se nanaša na sklad EKSRP, del kazalnikov pa na sklad ESRR. V preglednici se opredeli predvidena dosežena vrednost kazalnika. Mejniki izhajajo iz pravil posameznega sklada, zato je za sklad EKSRP mejnik 31. 12. 2025, za sklad ESRR pa je mejnik 31. 12. 2024.

Iz nabora kazalnikov iz spodnje razpredelnice se izbere le kazalnike, ki ustrezajo potrebam lokalnega območja, ciljem skladov in ukrepom SLR. Ostale pa se izbriše. Opis kazalnikov za sklad EKSRP in potencialni možni drugi kazalniki, ki izhajajo iz Uredbe 2021/2115/EU, se opredelijo v navodilih za sklad EKSRP.

K izbranim kazalnikom je potrebno vpisati doseženo vrednost ob mejniku (31. 12. 2024/31. 12. 2025) in ciljno vrednost na dan 31.12.2029. Za sklad EKSRP se poleg izbora kazalnika v tem poglavju vse izbrane kazalnike za sklad EKSRP prepiše tudi v excel prilogo SLR, zavihek »Osnovni podatki o LAS«, ter navede predvidene vrednosti po letih, saj bodo ti podatki služili za namen izvajanja in spremljanja SN SKP.

Ukrep (vpišite)	Kazalnik (izberite iz spodnjega seznama)	Sklad	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRP/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029

Kazalniki za sklad EKSRP in ESRR

Kazalnik	Sklad
R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnostnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRP
R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRP
R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRP
R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo	EKSRP
R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP	EKSRP

R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRP
Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)	ESRR
Število podprtih lokalnih turističnih prireditvev/produktov/storitev/programov/modelov/publikacij	ESRR
Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR
Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR
Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR
Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR
Število izvedenih programov/delavnic/prireditvev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR
Število inovativnih partnerstev/programov za oblikovanje mreže storitev za spodbujanje ukrepov aktivnega staranja in vključevanja drugih ranljivih skupin	ESRR

Opis ukrepov

Pod izpolnjeno preglednico določenih ukrepov in kazalnikov SLR **sledi opis ukrepov**. Z izborom kazalnikov bo v nadaljevanju povezana tudi vsebina izvedenih projektov, zato je potreben razmislek o povezavi ukrepa in ustreznega kazalnika posameznega sklada že v tej fazi, torej izbere se kazalnik tistega sklada h kateremu vsebinsko bolje prispeva. Poglavlje ne pomeni predizbora projektov temveč ukrepe preko katerih se bo izvajalo projekte.

Pri opisu ukrepov se uporabljajo navodila in usmeritve v začetku podpoglavja 5.1.

5. 2 Opis izvajanja operacij

V programskem obdobju do leta 2027 se skladno z določbo člena 34 (1)(b) Uredbe 2021/1060/EU na podlagi SLR izvajajo projekti, izbrani tako na podlagi javnih pozivov LAS, kot tudi projekti sodelovanja LAS.

Izvajajo se projekti z dodano vrednostjo za območje LAS, ki jo LAS-i prepoznajo in opredelijo v SLR. Spodbuja se sodelovanje lokalnih akterjev, nove in inovativne rešitve pri reševanju potreb. Vsebinsko morajo projekti prispevati k SLR, pri čemer se v primeru SLR, financirane iz več skladov, sklada EKSRP ali ESRR, projekt izvaja iz sklada h kateremu vsebinsko bolje prispeva.

LAS v okviru SLR izvaja:

a) Operacije preko javnega poziva:

LAS v tem poglavju opredeli postopek javnega poziva LAS, in sicer od postopka izbora do potrjevanja projektov, vključno z opisom zagotavljanja transparentnosti in preprečevanja navzkrižja (konfliktov) interesov.

Določitev **meril za izbor operacij** (projektov), postopek izbora in potrjevanja projektov **niso obvezna vsebina SLR**, vendar pa se pričakuje, da LAS na kratko opredeli te vsebine v tem poglavju. Pri določitvi meril naj se upošteva, da bodo temeljila na prispevku k:

- doseganju cilja in namena intervencije LEADER in/ali ukrepa CLLD,
- doseganju ciljev SLR,
- okoljski trajnosti,
- socialni vzdržnosti,
- enakopravni vključenosti različnih partnerjev,
- inovativnosti,
- vplivu oziroma dodani vrednosti na območje LAS ter
- družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti (za sklad ESRR).

Podrobnejša merila, postopki, ocenjevanje in izbor operacij se podrobneje opredelijo v internih dokumentih LAS (lahko naknadno, po sprejemu predpisa, ki bo urejal izvajanje pristopa LEADER/CLLD).

Predvsem pomembna so interna navodila za ocenjevalno komisijo in ocenjevanje, ki morajo biti jasno definirana, prav tako mora biti iz kontrolnega lista za ocenjevanje razvidno, zakaj se je ocenjevalec odločil za določeno število točk.

Ti dokumenti morajo biti javno **objavljeni na spletni strani LAS**.

b) Operacije, katerih upravičenec je LAS:

Pričakuje se, da LAS v tem poglavju podrobneje opredeli način izbora projektov, katerih upravičenec je LAS. Takšni projekti se lahko izberejo tudi neposredno, brez javnega poziva, v kolikor je **upravičenec delujoči LAS, če je to v interesu celotnega območja LAS in uresničevanja ciljev SLR oziroma če je sodelovanje celotnega LAS potrebno za izvedljivost ali uspeh projekta**. Priporoča pa se, da se večina projektov izbere na podlagi javnega poziva LAS.

c) Operacije sodelovanja LAS

Navede se ali LAS načrtuje tudi projekte sodelovanja LAS in v okviru katerega sklada LEADER/CLLD. Podpora se nameni za pripravo in izvajanje projektov LAS. **LAS izvede in pripravi projekt sodelovanja z LAS znotraj RS (medregionalno sodelovanje), s tujimi LAS ali partnerji, iz držav članic ali z območij tretjih držav (transnacionalno sodelovanje)**. Postopek izbora takšnih projektov se opiše v SLR.

Za sklad EKSRR se bodo projekti sodelovanja izvajali na podlagi opisov v SLR. Za sklad EKSRR se tako v SLR opredeli, ali bo LAS izvajal projekte sodelovanja, ali bodo ti projekti transnacionalni oziroma medregionalni, kakšna vsebina bo podprta preko projektov sodelovanja ipd.

Za sklad ESRR je za projekte sodelovanja LAS potrebno izpolniti prilogo »Indikativna lista projekta sodelovanja LAS za ESRR«. Po neposredni potrditvi (potrditvi projekta v SLR) bo potrebno pred začetkom izvajanja v odobritev na MGRT posredovati novo vlogo z natančno opredelitvijo projekta sodelovanja (podrobnejši opis, definirane aktivnosti, finančni in časovni načrt izvajanja projekta).

Pri načrtovanju projektov sodelovanja naj se upošteva, da bo v uredbi za izvajanje LEADER/CLLD določena omejitev, z namenom, da ne bi prišlo do prevlade takšnih projektov v okviru razpoložljivega finančnega okvirja SLR.

6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Navede se kako se je v pripravo SLR vključuje lokalne akterje, kako se je vključilo člane LAS (obstoječe ali nove) **in druge zainteresirane institucije, ki delujejo na območju LAS.** Evropska komisija bo zelo podrobno spremljala sestavo LAS, saj želi povečanje vključevanja mladih in žensk. V ta namen je potrebno v prilogi SLR (v excelu) izpolniti podatke o LAS: št. vključenih občin in ime vključenih občin, št. prebivalstva na območju LAS, izbrani sklad, vrste članov LAS (skupno št., št. članov javnega sektorja, socialnega sektorja in ekonomskega sektorja), ter vrste članov v organih LAS, v tistem organu, ki ima nalogo odločanja o projektih (št. članov po sektorjih, št. članov po spolu in št. mladih v organu odločanja).

V programskem obdobju do leta 2027 mora biti LAS organiziran kot pogodbeno partnerstvo treh sektorjev, sestavljenih iz predstavnikov javnih in zasebnih socio-ekonomskih interesov na izbranem območju, pri čemer noben sektor ne nadzoruje odločanja. To pomeni, da je ustanovljen na podlagi zavezujoče pogodbe med partnerji.

LAS se oblikuje na območju s skupnimi lokalnimi potrebami in izzivi, s skupnim ciljem uresničevanja lokalnih razvojnih potreb in doseganja zastavljenih ciljev. Za učinkovito partnerstvo je potrebno vzpostaviti prepoznavno in avtonomno strukturo, ki pomaga pri graditvi skupne identitete območja. Pri njegovi vzpostavitvi je potrebno upoštevati da:

- partnerstvo uživa splošno družbeno in politično podporo na območju,
- vsi sodelujoči občutijo močan občutek pripadnosti,
- so vsi partnerji enakopravni,
- so odgovornosti in obveznosti partnerjev jasno opredeljene ter
- mora biti SLR oblikovana z aktivnim sodelovanjem vseh zainteresiranih na izbranem območju LAS ter
- **na ravni odločanja nobena interesna skupina ne prevladuje.**

Strokovne institucije (svetovalna služba, univerza, zavod, pristojen za varstvo kulturne dediščine, zavod, pristojen za ohranjanje narave, mladinske organizacije ...) zagotavljajo podporo pri pripravi in izvajanju SLR. Omenjene **institucije naj se povabi k sodelovanju.**

Pričakuje se, da se jasno opiše postopek, na kakšen način se je lokalno prebivalstvo, nevladne organizacije, obstoječe člane LAS in nove člane vključevalo v animacijo okolja in pripravo SLR. Opišete način ustanovitve lokalnega partnerstva. Potrebno je opisati:

- opis poziva za oblikovanje LAS,
- opis aktivnosti (predstavitve, sestanki, povezovanje),
- vključenost lokalnih akterjev v pripravo SLR in
- postopek priprave SLR.

Pričakuje se tudi opis postopka, kako zainteresirana javnost sodeluje pri vseh ključnih fazah oblikovanja in izvajanja SLR. Med te sodijo:

- oblikovanje razvojnih potreb in potencialov območja LAS,
- priprava SWOT analize,
- oblikovanje ukrepov (želenih rezultatov in določanju razvojnih prioritet).

Lokalno partnerstvo (LAS) se ne vzpostavi samo zato, da bi objavljalo javne pozive in zbiralo prijave projektov, ki kandidirajo za nepovratna sredstva. Glavna vloga lokalnih partnerstev mora biti **povezovanje lokalnega prebivalstva** s ciljem spodbujanja idej in aktivnega sodelovanja pri izvajanju projektov, kateri bi se veliko težje izvedli, če se lokalna partnerstva ne bi oblikovala.

LAS-i se med seboj razlikujejo po stopnji organiziranosti, razpoložljivem človeškem in družbenem kapitalu in po izkušnjah iz primerljivih programov, ki so se izvajali na nekem območju. Zato je pri vzpostavitvi učinkovitega partnerstva potrebno oceniti ali opredeljeno območje premore dovolj razpoložljivih človeških virov za pripravo in izvajanje SLR.

Obstajajo različne tehnike, ki omogočajo, da zasnovana partnerstva identificirajo probleme območja in oblikujejo ideje za njihovo reševanje. SLR mora biti rezultat tega procesa.

7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR

Poglavje vsebuje tri podpoglavja: določitev in opis vodilnega partnerja LAS, opis sistema spremljanja in vrednotenja ter opis sistema odločanja.

7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

Uredba 2021/1060/EU v členu 33 (3) določa naloge, ki jih opravlja izključno LAS oziroma izbran vodilni partner, in sicer:

- krepitev zmogljivosti lokalnih akterjev za razvoj in izvajanje operacij;
- priprava nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka in meril, ki preprečujejo navzkrižja interesov ter zagotavljajo, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločitev o izbiri;
- priprava in objava razpisov za zbiranje predlogov;
- izbor operacij in določitev zneska podpore ter predložitve predlogov telesu, odgovornemu za končno preverjanje upravičenosti pred odobritvijo;
- spremljanje napredka pri doseganju ciljev strategije;
- vrednotenje izvajanja strategije.

Vsak LAS oziroma vodilni partner mora v okviru svojih postopkov zagotoviti:

- preglednost delovanja,
- sledljivost,
- nadzor nad porabo sredstev,
- transparentnost postopkov in
- preprečevanje nasprotja interesov.

Pričakuje se, da LAS zagotovi izbiro vodilnega partnerja na osnovi pogojev, ki so opisani v poglavju D teh navodil.

V okviru kadrovskih kapacitet se pričakuje, da bo vodilni partner zagotovil operativno delovanje. Pred določitvijo vodilnega partnerja je smiselno preveriti, da vodilni partner ni v likvidnostnih težavah, saj to lahko potem ogrozi črpanje finančnih sredstev za LAS. Pričakuje se tudi, da vodilni partner razpolaga z zadostnimi znanji, da mu ni potrebno za naloge, ki jih mora opravljati za LAS, najemati zunanjih izvajalcev.

LAS z vodilnim partnerjem sklene pogodbo, v kateri so opredeljene njegove naloge in obveznosti ter jih finančno ovrednoti. Za nakazilo finančnih sredstev v okviru LEADER/CLLD mora vodilni partner za LAS zagotoviti ločen transakcijski račun. Vzpostavljen mora imeti ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, ki jih opravi za LAS.

Vodilni partner lahko za LAS opravlja tudi druge manjše naloge, ki izhajajo iz nalog LAS, s tem da mora to izhajati iz pogodbe med LAS in vodilnim partnerjem. Pri tem pa je potrebno vseskozi zagotavljati transparentnost postopkov. Vodilni partner LAS ne sme opravljati tistih nalog za LAS, s katerimi bi povzročil nasprotje interesov.

Pričakuje se opis na kakšen način je bil izbran in katere naloge bo za LAS opravljal izbrani vodilni partner. Opisati je tudi potrebno kadrovske sposobnosti, finančno stanje ter izkušnje in znanje vodilnega partnerja.

LAS oziroma vodilni partner pri svojem upravnem poslovanju smiselno uporablja Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE in 3/22 – ZDeb).

7.2 Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

V tem poglavju se pričakuje opis sistema in postopkov spremljanja in vrednotenja SLR.

Na podlagi člena 33 2(e) in (f) Uredbe 2021/1060/EU sta nalogi LAS tudi »spremljanje napredka pri doseganju ciljev strategije« in »vrednotenje izvajanja strategije«.

Spremljanje je neprekinjen proces preverjanja vsebine programa in doseganja izhodnih parametrov (output) za uporabnike, ki se odvija med izvajanjem posameznega programa z namenom, da se prilagodijo vsa morebitna odstopanja od opredeljenih operativnih ciljev.

Vrednotenje je sistematična in objektivna ocena projekta, programa ali politike na vsebinski ravni, na ravni izvajanja in doseženih rezultatov. Z vrednotenjem se pridobi zanesljive in koristne informacije, ki se vključijo v proces odločanja, tako na strani izvajalcev kot tudi uporabnikov. Z vrednotenjem tudi merimo dosežke na ravni aktivnosti, politike ali programov.

Vrednotenje zagotavlja odgovornost in preglednost, saj pokaže ustreznost, uspešnost, učinkovitost, rezultate in vplive. Pokaže tudi prispevek pristopa LEADER/CLLD k nacionalnim/regionalnim in EU ciljem ter dodano vrednost pristopa LEADER/CLLD.

Namen vrednotenja je tudi spoznati, kaj pri samem pristopu deluje in kaj ne, izboljšati zasnovo in izvajanje pristopa, zagotoviti pravilno uporabo metode LEADER ter ozaveščati o dodani vrednosti pristopa LEADER/CLLD.

Vrednotenje na ravni LAS se lahko izvaja kot:

- samoocenjevanje: izvajajo organi LAS, ki so vključeni ali odgovorni za načrtovanje in izvajanje SLR in drugih dejavnosti LAS (npr. sodelovanje in animacija). Podlaga so podatki o spremljanju in ugotovitve na podlagi participativne kvalitativne ocene;
- vrednotenje: izvajajo neodvisni organi, ki niso vključeni ali odgovorni za načrtovanje in izvajanje SLR ali nobene druge dejavnosti LAS. Izvaja se na podlagi podatkov o spremljanju in drugih kvantitativnih podatkov ter informacij, ki sestavljajo kvalitativne raziskave, vključno s participativnim pristopom;
- kombinacija samoocenjevanja in vrednotenja.

Za ESRR bo potrebno upoštevati navodila in predpise OU ESRR.

Za sklad EKSRP se bo vsebine spremljanja potrebne za sklad EKSRP dopolnjevalo v dodatnih navodilih za sklad EKSRP. Sistem spremljanja EKSRP bo temeljil na Izvedbeni uredbi Komisije (EU)2022/1475 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (EU) 2021/2115 Evropskega parlamenta in Sveta glede vrednotenja strateških načrtov SKP ter zagotavljanja informacij za namene spremljanja in vrednotenja.

LAS si lahko pri vzpostavitvi sistema spremljanja in vrednotenja SLR pomaga s predstavitvijo:

https://skp.si/wp-content/uploads/2015/03/Predstavitev_Vrednotenje_na_ravni_LAS_objava.pdf

7.3 Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

LAS imenuje organe LAS, ki ji določi tudi v pogodbi o ustanovitvi LAS, in sicer so to lahko skupščina, organ upravljanja oziroma upravni odbor, predsednik, ocenjevalna komisija, nadzorni odbor ter morebitni drugi organi. V tem poglavju se pričakuje naveda organov LAS in ter njihove glavne naloge, pristojnosti in odgovornosti, in sicer za: predsednika LAS, skupščino, organ upravljanja, ocenjevalno komisijo in nadzorni organ LAS. Priporoča

se opis glavnih nalog, podrobnejša določitev nalog pa se opredeli v internih dokumentih za delovanje LAS, ki se jih objavi na spletni strani LAS.

Še posebej pomembno je zapisati, kdo je **organ odločanja LAS**, torej organ, ki odloča o izboru projektov. Evropska komisija poudarja pomen vključevanja mladih in žensk v organ odločanja, zato se pričakuje opredelitev do teh usmetitev, ki se bodo na ravni skladov tudi spremljale. Pri vzpostavitvi organa odločanja je potrebno opredeliti:

- število članov organa odločanja (opredelitev po starosti in spolu),
- trajanje mandata organa odločanja in
- sestavo organa odločanja (tripartitno sestavo).

Pri ocenjevalni komisiji se pričakuje opis nalog, odgovornosti in postopki za sprejemanje odločitev pri izboru projektov. Pričakuje se opis izvolitve predsednika.

V skladu z členom 31.2 (b) Uredbe 2021/1060/EU je potrebno tako pri oblikovanju LAS in organov LAS, kot pri oblikovanju nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka ter nepristranskih meril za izbiro operacij, upoštevati določbo, da »...nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja«. Določba predstavlja nadaljevanje določb iz programskega obdobja 2014-2020, in sicer člena 32. 2(b) Uredbe 1303/2013/EU, ki je določala, da LAS, sestavljene iz predstavnikov javnih in zasebnih lokalnih socialno-ekonomskih interesov, v katerih na ravni odločanja niti javni organi, niti katera koli posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasovalnih pravic. Na ravni odločanja o projektih pa je veljala določba člena 34, 3 (b), da LAS zagotavljajo, da pri odločitvi o izbiri najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi, ter omogočajo izbiro po pisnem postopku. Pričakuje se jasna navedba zagotavljanja določila 31.2 (b) Uredbe 2021/1060/EU.

Nasprotje interesov je opredeljeno v Zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22 – ZDeb), v nadaljevanju ZIntPK. ZIntPK opredeljuje tudi nezdržljivost opravljanja funkcije ter transparentnost. LAS pri svojem delovanju smiselno uporablja predvsem določbe 37. in 38. člena ZIntPK.

V programskem obdobju 2014-2020 so LAS imenovali: predsednika, skupščino, upravni odbor ali organ upravljanja, ocenjevalno komisijo in nadzorni organ. V primeru nadaljevanja obstoječe strukture velja premislek o porazdelitvi glasov med sektorji, če je število članov posameznega sektorja optimalno, če bodo posamezne seje lahko sklepne, če so bo v primeru izločanja v primeru nasprotja interesov posameznih članov organov LAS lahko odločalo ipd.

V primeru **nadaljevanja obstoječih LAS priporočamo proučitev delovanja organov v programskem obdobju 2014-2020 in možnostih izboljšav, skrajševanja postopkov**. Posebno pozornost naj se nameni organu odločanja.

S tem poglavjem je povezana priloga SLR v exel »Osnovni podatki o LAS«. In sicer je potrebno za namen spremljanja in poročanja na Evropsko komisijo izpolniti podatke po vrstah članov LAS (skupno št., št. članov javnega, socialnega in ekonomskega sektorja oz. kot jih LAS poimenuje; ter vrste članov organa odločanja po sektorjih, spolu in št. mladih v tem organu odločanja, bodisi upravnem odboru ali skupščini).

8. Priloge SLR

8.1 Priloga: Osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih

Podatke v prilogi SLR »Osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih« se izpolni v excel, ki vsebuje tri zavihke. Podatki v prvem zavihku služijo obveznostim spremljanja in poročanja za sklad EKSRP, drugih in tretji zavihek pa predstavljata osnovni finančni načrt SLR za oba sklada. Višina finančnega okvira se izračuna v skladu s Prilogo 3 Uredbe o potrditvi SLR.

8.1.1 Zavihek »Osnovni podatki LAS«

Za namen spremljanja in poročanja pri skladu EKSRP, na podlagi Uredbe 2021/2115/EU, je potrebno natančno izpolniti osnovne podatke o LAS, kakor so navedeni na zavihku »Osnovni podatki LAS«.

Za namen spremljanja in poročanja o kazalnikih za sklad EKSRP se iz poglavja SLR 5.1 prepiše kazalnike ter opredeli predvideno doseganje po letih. Podatki bodo služili za namen dopolnitve SN SKP s temi podatki pri posameznih kazalnikih, zato je pomembno dobro načrtovanje teh vrednosti.

8.1.2 Zavihek »Po skladih« -Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih

Celoten finančni načrt SLR se opredeli v zavihku »Po skladih« - Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih«.

V okviru »Podpore za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki« se upošteva, da se za SLR lahko nameni največ 20 odstotkov finančnega okvirja SLR za to podporo. Izplačilo podpore se deli med sklada EKSRP in ESRR.

Posebna pozornost naj bo dana finančnemu okvirju za posamezno vrsto podpore. V stolpcu »(EU + SLO) (v EUR)« se pričakuje, da se vrednost finančnega okvirja zapiše do dveh decimalk natančno (npr: 300.000,15 EUR). Pričakuje se zapis razdelitve med evropskimi in slovenskimi sredstvi. Razmerje po skladih je naslednje (EU:SLO):

- **ESRR:** Podpora iz naslova ESRR znaša 80 odstotkov upravičenih stroškov projekta. Od tega znaša za:
 - Kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija (KRVS) podpora Evropske unije 85 odstotkov in nacionalni javni prispevek iz državnega proračuna 15 odstotkov;
 - Kohezijsko regijo Zahodna Slovenija (KRZS) podpora Evropske unije 40 odstotkov in nacionalni javni prispevek iz državnega proračuna 60 odstotkov.
- Preostanek sredstev za pokritje upravičenih in neupravičenih stroškov zagotavljajo upravičenci iz drugih javnih ali zasebnih virov.

Primer zapisa zadevnega stolpca za podporo za izvajanje operacij:

Sklad ESRR	Stopnja podpore	(EU + SLO) (v EUR)
KRVS	80	700.000,15 (595.000,13 + 105.000,02)
KRZS	80	700.000,15 (280.000,06 + 420.000,09)

- **EKSRP:** 80 odstotkov : 20 odstotkov.

Primer zapisa zadevnega stolpca za podporo za izvajanje operacij:

Sklad	Stopnja podpore	(EU + SLO) (v EUR)
EKSRP	80	700.000,15 (560.000,12 + 140.000,03)

Pri izpolnjevanju zavihka bodite pozorni na razdelitev sredstev med podporo za izvajanje operacij ter podporo za operacije sodelovanja LAS, ki mora biti za sklad ESRR skladna s finančnim ovrednotenjem projektov v indikativni listi.

Pri izpolnjevanju obrazca se pričakuje natančnost.

8.1.3 Zavihek »Dinamika« - Finančni načrt - Razdelitev sredstev po skladih in vrstah podpore

Tabela je povezana s tabelami v zavihku »Po skladih«. Pričakuje se, da bo tabela izražala čim bolj realno dinamiko predvidenih izplačil glede na vrste podpore in izvajanje ukrepe v SLR.

8.2 Priloga: Indikativna lista projekta sodelovanja LAS za sklad ESRR

Projekti sodelovanja so namenjeni predvsem izmenjavi znanj in prenosu izkušenj z izvajanjem CLLD. Projekti sodelovanja morajo biti neinvesticijske narave (vključen je lahko drobn inventar). Pričakuje se, da projekti sodelovanja, ki bodo uvrščeni na indikativno listo:

- prispevajo k cilju politike Evropa bliže državljanom Programa EK, in sicer s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja vseh vrst območij ter lokalnih pobud Programa EKP;
- izkazujejo prispevek k specifičnemu cilju Programa EKP: Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja;
- izkazujejo pričakovano dodano vrednost k doseganju ciljev in ukrepov SLR iz naslova sodelovanja LAS;
- izkazujejo trajnost sodelovanja v regijah vseh partnerjev, vključenih v sodelovanje LAS, ter prispevek k regionalnim razvojnim potrebam;
- izkazujejo inovativnost ter prihodnjo sposobnost preživetja na trgu;
- prispevajo h krepitvi zmogljivosti LAS (znanje, informacije) in s tem k večji socialni vključenosti lokalne skupnosti na območju LAS;
- prispevajo k izmenjavi dobrih praks in pridobljenega znanja vseh partnerjev v dejavnosti »sodelovanja LAS«.

LAS za ta namen v SLR izpolni prilogo »Indikativna lista projekta sodelovanja LAS za ESRR« in jo že ob vložitvi SLR predloži v odobritev.

Obrazec je pripravljen tako, da se relevantni podatki vpisujejo v vnaprej pripravljena polja, in sicer:

- osnovni podatki: naziv projekta sodelovanja LAS, prijavitelj, kohezijska regija, lokacija izvajanja projekta, partnerji v projektu, skupna vrednost projekta, vrednost prijavljenega projekta, vrednost upravičenih stroškov prijavljenega projekta, vrednost sofinanciranja prijavljenega projekta, vrsta projekta (neinvesticijski), predviden začetek in zaključek projekta;
- povzetek namena, ciljev, predmeta projekta, ki morajo biti skladni s Programom EKP;
- kratek povzetek aktivnosti z okvirnim časovnim načrtom ter
- finančna konstrukcija po letih in virih financiranja.

Naziv projekta sodelovanja LAS ter skupna vrednost projekta sodelovanja se nanšata na skupno operacijo LAS, vsi ostali podatki se nanšajo na posamezen LAS. Izpolnjena indikativna lista predstavlja povzetek projekta. Po neposredni potrditvi (potrditvi operacije v SLR), bo potrebno pred začetkom izvajanja projekta posredovati novo vlogo z natančno opredelitvijo projekta sodelovanja (podrobnejši opis, definirane aktivnosti, finančni in časovni načrt izvajanja operacije) v odobritev na MGRT.

F. LITERATURA

1. Izvajanje pristopa LEADER/CLLD v Sloveniji, oktober 2022. Pridobljeno december 2022: <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/book/366>
2. LEADER Local Development Strategies (LDS), Guidance on design and implementation, juij 2016. Pridobljeno september 2022: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/enrd-guidance_lds.pdf
3. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, 2010. Pridobljeno december 2022: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sl:PDF>
4. Posebno poročilo 10/2022: S pobudo Leader in lokalnim razvojem, ki ga vodi skupnost, se spodbuja angažiranost na lokalni ravni, vendar o dodatnih koristih še ni zadostnih dokazov, oktober 2022. Pridobljeno oktober 2022: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_10/SR_Leader_SL.pdf
5. Program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (Program EKP), december 2022. Pridobljeno december 2022: <https://evropskasredstva.si/2021-2027/>
6. Srečanje ENRD tematske skupine, Implementation of all CLLD/LEADER principles by all LAGs, marec 2022. Pridobljeno oktober 2022 s: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/01_tg1-leader_background-dg-agri_lisztwan.pdf
7. Strategija od »vil do vilic«, 2021. Pridobljeno s: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
8. Strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, 2020. Pridobljeno november 2022: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
9. Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023-2027 za Slovenijo, oktober 2022. Pridobljeno oktobra 2022: <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>

G. PRILOGE

Priloga 1: Vloga za izplačilo prve faze pripravljalne podpore

Lokalna akcijska skupina (<i>ime, naslov</i>):	Vpis podatkov
Naslov varnega elektronskega predala in elektronski naslov LAS	
Vodilni partner LAS (<i>ime, naslov</i>)	
Število prebivalcev LAS	
Velikost območja LAS (<i>km²</i>)	
Vključene občine v LAS (<i>poimensko naštetih občine</i>)	
Sklad (<i>navesti EKSRP, ESRR</i>)	
Datum (<i>izpolnitve obrazca</i>):	
Preveritev prvega faze mejnika	Obrazložitev
Vzpostavljen oz. delujoč LAS Priložiti je potrebno pogodbo o ustanovitvi LAS (lahko aneks k obstoječi pogodbi) ter podpisano pogodbo med LAS in izbranim vodilnim partnerjem. Pogodbe morajo biti podpisane in datirane do zaključka 1. mejnika to je 3. marec 2023 oziroma pred vložitvijo vloge za 1. mejnik. V polje »Obrazložitev« opisati na način, da je razvidno:	
- da LAS deluje na območju s skupnimi lokalnimi potrebami in izzivi s skupnim ciljem uresničevanja lokalnih razvojnih potreb in doseganja zastavljenih ciljev, opredeljenih v SLR, do leta 2027;	
- da je lokalni razvoj, ki ga vodi LAS, osredotočen na posebna podregionalna območja, kar pomeni, da se območja soočajo s posebnimi geografskimi in demografskimi težavami;	
- da je območje LAS povezano v homogeno geografsko in funkcionalno celoto, območje posamezne občine pa se ne deli med več LAS;	
- da se posamezna območja LAS med sabo ne prekrivajo;	
- da na območju, za katero se pripravlja SLR, živi od 14.000 do 150.000 prebivalcev na dan 1. januar 2022 po podatkih SURS; pri čemer pa se ne všttevajo prebivalci naselij z več kakor 10.000 prebivalci na območju, ki so določena v Prilogi 2 Uredbe o potrditvi SLR;	

- da se LAS, ki prostorsko pokriva območje obeh kohezijskih regij vzhodna in zahodna Slovenija, uvršča v tisto regijo, v kateri živi več kakor 50 % prebivalstva LAS na dan 1. januar 2022 po podatkih SURS.	
Vzpostavljeno delovno mesto pri vodilnem partnerju Dodati kratek opis, kako bo vodilni partner zagotavljal 1 polno delovno moč (PDM) za najmanj 9 mesecev. Priložiti je potrebno dokazilo iz katerega bo razvidna zaposlitev za namen priprave SLR za najmanj 9 mesecev (npr. pogodba o delovnem razmerju, aneks ali sklep o razporeditvi na to delovno mesto). Začetek zaposlitve je lahko med datumom objave javnega poziva do zaključka 1. mejnika, to je 3. 3. 2023 + najmanj 9 mesecev.	
Vzpostavljena spletna stran Priložiti je potrebno print screen spletne strani, iz katerega bo razvidno povabilo k sodelovanju v LAS ter obdobje na katerega se navezuje spletna stran. Potrebno je navesti povezavo do spletne strani.	
Aktivna pisarna na območju LAS Opisati na način, da je razvidno: - naslov pisarne ter - kratek opis prostorov in opreme. Priložiti do tri fotografije prostora. Če aktivna pisarna ni na območju LAS, kot to izjemo dovoljuje 7. člen Uredbe o potrditvi LAS, obrazložiti izjemo.	
Ločen transakcijski račun LAS Priložiti izjavo o ločenem transakcijskem računu LAS, iz katere bo razvidna številka transakcijskega računa.	
Ločen računovodski sistem Priložiti izjavo o ločenem računovodskem sistemu ali ustreznih računovodskih kodah za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za namen izvajanja SLR. Iz izjave mora biti razvidno ločeno stroškovno mesto za novo programsko obdobje.	

Digitalni podpis vodilnega partnerja
